

Poselství Svatého otce Františka k 57. Světovému dni sdělovacích prostředků

Níže zveřejňujeme poselství Svatého otce k 57. Světovému dni sdělovacích prostředků, který se bude letos slavit v mnoha zemích 21. května 2023 na téma: *Mluvit srdcem*.

„Podle pravdy v lásce“ (Ef 4,15):

Drazí bratři a sestry!

Poté, co jsem se v předchozích letech zamýšlel nad slovesy „jít a vidět“ a „naslouchat“ jako podmínkou dobré komunikace, rád bych se v tomto poselství k 57. Světovému dni sdělovacích prostředků věnoval „mluvení srdcem“. Je to právě srdce, které nás pohnulo, abychom šli, viděli a naslouchali, a je to srdce, které nás také přivádí k otevřené a vstřícné komunikaci. Jakmile jsme se naučili naslouchat, což vyžaduje čekání a trpělivost, jakož i zřeknutí se předpojatého prosazování vlastního názoru, můžeme vstoupit do dynamiky dialogu a sdílení, tedy právě do *komunikace srdcem*. Budeme-li bližnímu naslouchat s čistým srdcem, budeme také schopni mluvit *podle pravdy v lásce* (srov. Ef 4,15). Nesmíme se bát hlásat pravdu, i když je někdy nepohodlná, ale musíme se bát, že bychom tak činili bez lásky, bez srdce. Neboť „programem křesťana – jak napsal Benedikt XVI – je ‚vnímavé srdce‘“¹. Srdce, které svým tlukotem odhaluje pravdu o našem bytí, a proto je třeba mu naslouchat. To vede posluchače k tomu, že se naladí na stejnou vlnovou délku, a to až do té míry, že může ve svém srdci cítit tlukot srdce druhého člověka. Tehdy se může odehrát zázrak setkání, který nás přiměje dívat se na sebe navzájem se soucitem, přijímat s úctou slabosti své i druhých, místo abychom soudili z doslechu a zasévali neshody a rozdělení.

Ježíš nás upozorňuje, že každý strom se pozná po vlastním ovoci (srov. Lk 6,44): „Dobry člověk vydává z dobré pokladnice svého srdce dobro, ale zly ze zlého vydává zlo. Jeho ústa mluví to, čím přetéká srdce“ (v. 45). Abychom mohli komunikovat *podle pravdy v lásce*, musíme tedy očistit svá srdce. Pouze nasloucháním a mluvením s čistým srdcem můžeme nahlédnout za zdání a překonat nezřetelný šum, který nám i v oblasti informací brání správně rozlišovat ve složitém světě, v němž žijeme. Požadavek mluvit srdcem je radikální výzvou pro naši dobu, která je tak náchylná k lhostejnosti a rozhořčení, někdy dokonce na základě dezinformací, které falšují a manipulují pravdu.

Komunikovat srdečně

Komunikovat srdečně znamená, že ti, kdo nás čtou nebo poslouchají, pochopí naši účast na radostech a obavách, nadějích a utrpení žen a mužů naší doby. Kdo takto mluví, miluje bližního, protože mu na něm záleží a ctí jeho svobodu, aniž by ji porušoval. Tento styl můžeme vidět u tajemného poutníka, který rozmlouvá s učedníky na cestě do Emauz po tragédii na Golgotě. Zmrtvýchvstalý Ježíš k nim promlouvá srdcem, s úctou je provází jejich smutkem, spíše se jim nabízí, než aby se jim vnucoval, a s láskou jim otevírá mysl, aby pochopili hlubší smysl toho, co se stalo. Ti mohou vskutku radostně zvolat, že jim hořelo srdce, když k nim cestou mluvil a vysvětloval jim Písmo (srov. Lk 24,32).

1 Encyklika *Deus caritas est*, č. 31, Praha, Paulínky 2006.

V tomto dějinném období poznamenaném polarizací a protiklady – vůči nimž bohužel není imunní ani církevní společenství – se závazek komunikovat „s otevřeným srdcem a otevřenou náručí“ netýká pouze pracovníků v oblasti informací, ale je odpovědností nás všech.

Všichni jsme povoláni hledat a říkat pravdu a činit tak s láskou. Zejména my křesťané jsme stále nabádáni, abychom střežili svůj jazyk před zlem (srov. Ž 34,14), protože jím, jak učí Písmo, můžeme velebit Pána i zlořečit lidem, stvořeným k obrazu Božímu (srov. Jak 3,9). Z našich úst by nemělo vycházet žádné zlé slovo, „ale jen taková, která mohou prospět k duchovnímu prospěchu tam, kde je toho třeba, a přinést užitek těm, kdo budou poslouchat“ (Ef 4,29).

Někdy vlídná řeč otevře cestu i do těch nejzatvrzejších srdcí. Podobné příklady najdeme i v literatuře. Mám na mysli onu památnou stránku v XXI. kapitole knihy Snoubenci (Alessandra Manzoniho, *pozn. překl.*), kde Lucie mluví ze srdce k Nejmenovanému, dokud ten, odzbrojen a zmítán blahodárnou vnitřní krizí, nepodlehne jemné síle lásky. Zažíváme to i v občanském soužití, kde laskavost není jen otázkou „etikety“, ale skutečným protikladem krutosti, která bohužel může otrávit srdce a zničit vztahy. Potřebujeme ji v médiích, aby komunikace nepodněcovala zášť, která popuzuje, vyvolává hněv a vede ke konfrontaci, ale aby pomáhala lidem klidně uvažovat, kriticky a vždy s respektem rozeznávat realitu, v níž žijí.

Komunikace od srdce k srdci: „Stačí dobře milovat, abychom dobře mluvili“

Jedním z nejzářivějších a stále fascinujících příkladů „mluvení srdcem“ je svatý František Saleský, učitel církve, kterému jsem nedávno věnoval apoštolský list *Totum amoris est*, u příležitosti 400 let od jeho smrti. Vedle tohoto významného výročí bych rád připomněl ještě jedno, které připadá na letošní rok 2023: sté výročí jeho prohlášení patronem katolických novinářů encyklikou *Rerum omnium perturbationem* papeže Pia XI. Brilantní intelektuál, plodný spisovatel a významný teolog František Saleský byl ženevským biskupem na počátku 17. století, v těžkých časech poznamenaných vyhrcovanými spory s kalvinisty. Jeho mírný postoj, lidskost, ochota trpělivě vést dialog s každým člověkem, a zejména s těmi, kdo mu oponovali, z něj učinily mimořádného svědka Boží milosrdné lásky. O něm lze říci, že „přívětivé slovo získává přátele a zdvořilý jazyk přitahuje mnoho pozdravů“ (Sir 6,5). Ostatně jeden z jeho nejznámějších výroků „srdce mluví k srdci“ inspiroval celé generace věřících, včetně svatého Johna Henryho Newmana, který si jej zvolil za své motto, *Cor ad cor loquitur*. „Stačí dobře milovat, abychom dobře mluvili“ bylo jedno z jeho přesvědčení. To ukazuje, že pro něj komunikace nikdy neměla být redukována na prostředek k dosažení cíle, na *marketingovou* strategii, jak bychom dnes řekli, ale byla spíše odrazem duše, viditelným povrchem jádra lásky, která je očím neviditelná. Pro sv. Františka Saleského právě „v srdci a skrze srdce dochází k jemnému, intenzivnímu a sjednocujícímu procesu, díky němuž člověk poznává Boha“.² Svatý František se díky „opravdové lásce“ dokázal dorozumět s hluchoněmým Martinem a stal se jeho přítelem, proto se na něj vzpomíná také jako na ochránce lidí s komunikačním postižením.

Právě na základě tohoto „kritéria lásky“ nám svatý ženevský biskup svými spisy i životním svědectvím připomíná, že „jsme tím, co sdělujeme“. Je to lekce, která jde proti proudu dnešní doby, kdy je komunikace, jak zažíváme zejména na sociálních sítích, často účelově přizpůsobována tomu, aby nás svět viděl takové, jací bychom chtěli být, a ne takové, jací jsme. Svatý František Saleský rozšířil v ženevské komunitě četné výtisky svých spisů. Tento „novinářský“ důvtip mu získal věhlas, který

2 František, ap. list *Totum amoris est* (28. prosince 2022).

rychle přesáhl hranice jeho diecéze a přetrvává dodnes. Svatý Pavel VI. konstatoval, že jeho spisy jsou „nesmírně příjemnou, poučnou a podnětnou“³ četbou. Pokud se podíváme na dnešní komunikační prostředí, nejsou to právě tyto charakteristiky, které by měl článek, reportáž, vysílání nebo příspěvek na sociálních sítích splňovat? Kéž se pracovníci v oblasti komunikace nechají inspirovat tímto světcem něhy, odvážně a svobodně hledají a říkají pravdu a zároveň odmítají pokušení používat příliš silná a agresivní vyjádření.

Mluvit srdcem v synodálním procesu

Jak jsem zdůraznil, „i v církvi je velmi potřebné naslouchat a vzájemně si naslouchat. Je to ten nejcennější a nejplodnější dar, který můžeme nabídnout jeden druhému“⁴. Z nepředpojatého, pozorného a vstřícného naslouchání vychází mluvení v Božím stylu, živené blízkostí, soucitem a něhou. V církvi naléhavě potřebujeme komunikaci, která zapaluje srdce, je balzámem na rány a osvětluje cestu našich bratří a sester. Sním o takové církevní komunikaci, která se nechá vést Duchem Svatým, která je mírná a zároveň prorocká, která umí nacházet nové formy a způsoby pro podivuhodné hlásání, které má uskutečňovat ve třetím tisíciletí. O takové komunikaci, která staví do středu vztah s Bohem a bližními, zejména s těmi nejpotřebnějšími, a která umí zažehnout oheň víry, místo aby udržovala popel sebevztažné identity; komunikaci, jejímž základem jsou pokora při naslouchání a *parrhesia* při mluvení, která nikdy neodděluje pravdu od lásky.

Odzbroit duše podporou jazyka míru

„Laskavé slovo láme kosti“ praví kniha Přísloví (25,15). Mluvit srdcem je v dnešní době více než kdy jindy nutné, abychom rozvíjeli kulturu míru tam, kde je válka, abychom otevírali cesty k dialogu a usmíření tam, kde zuří nenávist a nepřátelství. V dramatickém kontextu globálního konfliktu, který zažíváme, je naléhavě nutné prosazovat takovou komunikaci, která není nepřátelská. Je nezbytné překonat „sklon okamžitě diskreditovat druhého, přidávat mu znevažující přídomek namísto otevřeného a uctivého dialogu“⁵. Potřebujeme pracovníky v oblasti komunikace, kteří jsou ochotni vést dialog, podílejí se na podpoře celkového odzbrojení a jsou odhodláni odbourávat válečnou psychózu, která se skrývá v našich srdcích, jak prorocky nabádal sv. Jan XXIII. v encyklice *Pacem in terris*: „Opravdový mír [...] může mít pevný základ [...] jedině ve vzájemné důvěře“ (č. 113). Důvěře, která potřebuje lidi, kteří se neskrývají ve svých zákopech, ale jsou odvážní a kreativní, připravení riskovat při hledání společného prostoru, kde se mohou setkat s druhými. Stejně jako před 60 lety i nyní žijeme v temné hodině, v níž se lidstvo obává eskalace války, kterou je třeba co nejdříve zastavit, a to i na úrovni komunikace. Je děsivé poslouchat, s jakou lehkostí jsou pronášena slova vyzývající ke zničení národů a území. Slova, která se bohužel často mění ve válečné činy plné ohavného násilí. Proto je třeba odmítnout jakoukoliv válečnickou rétoriku, stejně jako všechny formy propagandy, které manipulují s pravdou a znetvořují ji pro ideologické účely. Místo toho by se měla

3 Ap. list. *Sabaudiae gemma*, ke čtyřstému výročí narození Františka Saleského, učitele církve (29. ledna 1967), překlad vlastní.

4 *Poselství k 56. Světovému dni sdělovacích prostředků* (24. ledna 2022). in *Acta ČBK*, Praha, ČBK 2022.

5 Encyklika *Fratelli tutti* (3. října 2020), č. 201, Praha, Karmelitánské nakladatelství 2021.

na všech úrovních podporovat komunikace, která pomáhá vytvářet podmínky k řešení sporů mezi národy.

Jako křesťané víme, že o osudu míru rozhoduje obrácení srdce, protože virus války pochází z nitra lidského srdce⁶. Ze srdce vycházejí ta správná slova, která rozptylují stíny uzavřeného a rozděleného světa a budují civilizaci lepší, než je ta, kterou jsme obdrželi. Je to úsilí, které musí vynaložit každý z nás, ale které vyžaduje zejména smysl pro odpovědnost pracovníků v oblasti komunikace, aby své povolání vykonávali jako poslání.

Kéž nám Pán Ježíš, čisté Slovo vycházející z Otcova srdce, pomůže, aby naše komunikace byla jasná, otevřená a srdečná.

Kéž nám Pán Ježíš, Slovo, které se stalo tělem, pomůže naslouchat tlukotu srdce, abychom znovu objevili bratry a sestry a odstranili nepřátelství, které nás rozděluje.

Kéž nám Pán Ježíš, Slovo pravdy a lásky, pomůže mluvit pravdu v lásce, abychom cítili, že jsme si navzájem oporou.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 24. ledna 2023, v den památky sv. Františka Saleského

FRANTIŠEK

6 Srov. *Poselství k 56. Světovému dni míru* (1. ledna 2023).